

Erdélyi Zsuzsanna (1921–1915) hagyatéka a BTK NTI Adattárában

Az anyagot rendezte és a jegyzékeket készítette: Muntagné Tabajdi Zsuzsanna, 2021.

MTA NTI VII. Kutatói anyagok, hagyatékok

VII.11. Erdélyi Zsuzsanna hagyatéka

- VII.11.a. Erdélyi Zsuzsanna személyes dokumentumai
- VII.11.c. Erdélyi Zsuzsanna szakmai munkásságának dokumentumai
- VII.11.d. Erdélyi Zsuzsanna gyűjtései
- VII.11.x. Segédlet

Erdélyi Zsuzsanna (1921–2015) néprajzkutató, folklorista pályája kezdetén néhány külügyminisztériumi év (1944–1948) után Lajtha László munkatársaként népzene gyűjtéssel foglalkozott (1953–1963). Itt sajátította el a gyűjtés, a feldolgozás és a kiadás gyakorlatát. Lajtha László halála (1963) után a gyűjtött anyagok és maguk a kutatók is a Néprajzi Múzeumhoz kerültek, így Erdélyi Zsuzsanna a múzeum Népzenei Osztályának munkatársa lett. 1964 és 1971 között folytatta az elsősorban szokásokhoz kötődő népzene gyűjtését, illetve a már felgyűjtött népzenei anyag etnomuzikológiai szempontú rendszerezését. 1971 és 1986 között az MTA Néprajzi Kutatócsoportjának munkatársa volt. Ezeket az éveket az általa 1968-ban felfedezett archaikus népi imádságok gyűjtésének szentelte.

A **személyi anyagok** (VII. 11.a.) között többnyire Erdélyi Zsuzsanna munkaügyi iratai találhatók (pl. életrajz, személyi minősítési lapok stb.). A **szakmai anyagok** (VII. 11.c.) közé a nem gyűjtés jellegű dokumentumokat soroltuk (jellemző típusok: kéziratos énekeskönyv átírása és fordítása; beszélgetés, rádióműsor, irodalmi est lejegyzése stb.). Ide kerültek azok a jegyzőkönyvek is, amelyekben nem néprajzi gyűjtőszituációban, a néprajztól többé-kevésbé független témában (főként budapesti helyszíneken) folytatott beszélgetések lejegyzései találhatók (pl. a 696-os tételszámú, Lajtha Lászlónéval való beszélgetés).

Az Adattárban őrzött hagyatéka túlnyomó részét a **gyűjtések** (VII. 11. d.) teszik ki. Ebben a gyűjteményrészben nagyrészt 1964 és 1998 között keletkezett anyagok találhatók, melyek többsége Erdélyi Zsuzsanna gyűjtéseinek hangszalagról történt lejegyzései. A lejegyzett folklórszövegek 90%-a a vallásos népköltészet tárgykörébe, azon belül is az archaikus népi imádságok közé tartozik. A magnószalagok gépelését néhány esetben Erdélyi Zsuzsanna végezte, sokszor nem lehet tudni a lejegyző személyét. 1991 és 1994 között saját maga revíziózta a lejegyzett gyűjtéseket, a gépelt oldalakon az ő kéziratos kiegészítései, javításai találhatók. A 2003 és 2005 közötti időszakból szintén vannak revízió során beleírt megjegyzései az anyagban. Az Adattár olyan hangszeres és énekes népzenei felvételek lejegyzéseinek másodpéldányait is őrzi, amelyeket Erdélyi Zsuzsanna 1964 és 1970 között a Néprajzi Múzeum munkatársaként rögzített.

A gyűjtési jegyzőkönyvnek nevezett gépiratok első lapján szerepel a gyűjtés helye, ideje, a gyűjtő neve, az adatközlő neve és a gyűjtött szövegek kezdősora, megszámozva. A jegyzőkönyvek általában a gyűjtés alkalmával keletkezett magnószalagok szó szerinti lejegyzéseit tartalmazzák. (A kazettaoldalak határozták meg az egyes gyűjtési jegyzőkönyvek létrejöttét, sok esetben egy kazettaoldalon található szöveg került egy jegyzőkönyvbe.) A hagyatékról készült táblázat számozott tételei az egy időpontban, egy helyszínen, egy gyűjtés alkalmával keletkezett szövegegységeket, gyűjtési jegyzőkönyveket jelölik. A rendezés alapelve a gyűjtések időrendje. Ritka

esetben a terjedelmesebb gyűjtési lejegyzések két külön jegyzőkönyvben, két külön egységben szerepelnek, és emiatt két számot kaptak (pl. 446–447. tétel). A vonatkozó táblázatban a **helység** oszlop a gyűjtések helyszínét jelöli. Fontos megjegyezni, hogy több esetben a gyűjtés helyszíne nem egyezik meg az adatközlő, ezáltal a szöveg származási helyével. A budapesti gyűjtések nagy részében is máshonnan származó adatközlőkkel történt a beszélgetés. A **megyék és a nagyobb területi egységek** nevei a ma használt alakban szerepelnek a táblázatban. A **megnevezés / típus** oszlopban három fő megjelölés található: gyűjtési lejegyzés, folklórszöveg, tartalomjegyzék. A teljes gyűjtéseket tartalmazó gyűjtési lejegyzések mellett az ezekből külön kiírt folklórszövegeket tartalmazó kéziratok feltételezhetően Erdélyi Zsuzsanna szövegekre összpontosító munkáját segítették. A hely, idő, adatközlő adatainak megjelölésével ellátott oldalakon kizárólag archaikus imaszövegeket találunk. (Ezek nagy részét a rendezés során selejteztük, néhány példa a munkamódszer érzékeltetésére a 808-as számú tételben található.) Sok gyűjtési lejegyzésében bőséggel találunk más műfajú, leginkább a karácsonyi és húsvéti ünnepkör szokásaihoz kötődő folklórszöveget is. Főleg a korai gyűjtéseknél, a néprajzi múzeumi másodpéldányok esetében találkozhatunk egy harmadik kéziratípussal, a tartalomjegyzékkel. A **leírás / tartalom** oszlopban található műfaji megjelölések Erdélyi Zsuzsanna és a gyűjtési jegyzőkönyvek folklorisztikai fogalmi rendszerét tükrözik. Ahol (ebben a táblázatban) beszélgetés szerepel a leírás / tartalom mezőben, ott hosszabb beszélgetés található az adatközlővel (pl. 459-es tétel), amelyek főleg vallási jelenségekről, vallásgyakorlatról, gyógyításról, illetve az adatközlő család- vagy élettörténetéről szólnak. A **gyűjtő** megjelölésű oszlopban Erdélyi Zsuzsannához alkalmanként csatlakozó munkatársak nevét láthatjuk.

Mind a szakmai anyagok, mind a gyűjtések jegyzékében megtalálható a **proveniencia** megjelölésű oszlop, ahol a kéziratok régi kéziratári jelzetei szerepelnek (ahol volt ilyen). A **terjedelem** oszlopban található folio-számok oldalszámokat jelölnek, a legtöbb esetben egyoldalas foliók vannak a hagyatékban. A **megjegyzés** oszlopban az adatközlőkre, a szövegek nyelvére, a gyűjtési alkalomra, a lejegyzés esetleges hiányaira vonatkozó információk találhatóak. A **hangtári jelzet** alapján a digitalizált hangtárban kereshetők a gyűjtések eredeti felvételei.

Raktárjegyzék

1. doboz	MTA NTI VII. 11.a. 1–33. (1971–1986) MTA NTI VII. 11.c. 1–4.
2. doboz	MTA NTI VII. 11.c. 5–18.
3. doboz	MTA NTI VII. 11.c. 19–27. MTA NTI VII. 11.d. 1–93. (1964–1967)
4. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 94–187. (1968–1970)
5. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 188–235. (1971)
6. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 236–282. (1972)
7. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 283–320. (1972)
8. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 321–343. (1972)
9. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 344–377. (1972–1973)
10. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 378–413. (1973)
11. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 414–447. (1973–1974)
12. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 448–474. (1974)
13. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 475–510. (1974–1975)
14. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 511–548. (1975–1976)
15. doboz	MTA NTI VII. 11.d. 549–573. (1976)

16. doboz MTA NTI VII. 11.d. 574–606. (1976–1977)
17. doboz MTA NTI VII. 11.d. 607–630. (1977)
18. doboz MTA NTI VII. 11.d. 631–663. (1977–1978)
19. doboz MTA NTI VII. 11.d. 664–685. (1978–1979)
20. doboz MTA NTI VII. 11.d. 686–713. (1979–1981)
21. doboz MTA NTI VII. 11.d. 714–743. (1982–1983)
22. doboz MTA NTI VII. 11.d. 744–764. (1984–1985)
23. doboz MTA NTI VII. 11.d. 765–787. (1985–1990)
24. doboz MTA NTI VII. 11.d. 788–810. (1990–1998)
25. doboz MTA NTI VII. 11. x. (Segédlet: cédulakartoték Erdélyi Zs. gyűjtéseihez, 1964–1978)

Segédletek

1. Cédulakartoték [MTA NTI VII. 11. x] Erdélyi Zsuzsanna gyűjtéseihez, 1964–1978.

[Erdélyi Zsuzsanna által, vagy az ő kérésére összeállítva, ld. 26. doboz.]

2. A levélben érkezett archaikus imák, 1972–1986. feladóinak listája.

[Az MTA NTI VII. d. 809. tételhez összeállította Muntagné Tabajdi Zsuzsanna, 2021.]

Ágh Bíró Béla
Bartók Jánosné
Bodolai Jánosné
Dobrovolsai Antal
Felföldi Kálmánné
Horváth Béláné
Horváth Gézánné
Horváth József, esperes
Huszty Mihály, tanár
Jenei Jánosné
Kiss András
Kovács Lajosné
Kozmajer Erzsébet
Mercei Sándorné
Nagy Ödönné
Pókos Jenőné
Salgó Jánosné
Szabó Jánosné
Tóth Imréné
Tóth Jánosné
Tóth Judit
Trizna Lajos

3. Archaikus imák mások gyűjtéséből – gyűjtők listája

[Az MTA NTI VII. d. 810. tételhez összeállította Muntagné Tabajdi Zsuzsanna, 2021.]

Antal László
Bálint Sándor
Bánovszky Józsefné
Borsai Ilona
Bosnyák Sándor
Diószegi Vilmos
Együd Árpád
Horváth István
Kallós Zoltán
Kálmány Lajos
Kiss József
Kóthy Judit
Kovács Béla
Kríza Ildikó
Lammel Annamária
Nagy Ferenc, plébános
Nagy Ilona
Polner Zoltán
Tálasi István
Tátray Barna
Tomisa Ilona
Ujvári Lajos
Vargyas Lajos